

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 225

van **MIEKE SCHAUVLIEGE**

datum: 31 januari 2024

aan **HILDE CREVITS**

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN WELZIJN,
VOLKSGEZONDHEID EN GEZIN

Pesticiden - Schadelijke gezondheidseffecten voor landbouwers

In december 2023 werden op een druk bijgewoonde conferentie de milieugezondheidsdoelstellingen voor het Vlaamse Gewest bekendgemaakt. Daaronder ook een milieugezondheidsdoelstelling voor Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS): tegen 2030 streven we in Vlaanderen naar een aanvaardbaar gezondheidsrisico van prioritaire Zeer Zorgwekkende Stoffen voor elke Vlaming. Ter ondersteuning werd daarrond ook eerder in het jaar al een conceptnota ZZS opgemaakt. Als subdoelstelling werd ook een opvolging van ZZS die een ziektelast veroorzaken via voldoende gezondheidsmonitoring en -surveillance opgenomen. Daarbij zou ook aandacht besteed worden aan de interactie tussen verschillende ZZS en de blootstelling via verschillende blootstellingsroutes. De bedoeling daarbij is te komen tot een nieuw aangepast normen- en handelingskader.

Dat is de theorie. Nu de praktijk.

In het RTBF-programma 'Investigation' werd deze maand aangetoond dat Waalse landbouwers die op grote schaal pesticiden spuiten, zich onvoldoende beschermen tegen die pesticiden en dat ze daardoor in belangrijke mate blootstaan aan gezondheidsrisico's, zoals bijvoorbeeld het risico op het ontwikkelen van de ziekte van Parkinson. De kans is reëel dat dit probleem zich in gelijke mate voordoet in Vlaanderen.

Federaal minister van Volksgezondheid Frank Vandenbroucke heeft daarop een nieuw onderzoek besteld om te kijken of er een verband bestaat tussen het professioneel gebruik van pesticiden en de ziekte van Parkinson. In de Kamer werd ook de vraag gesteld door een kamerlid van Les Engagés of er geen schadevergoeding moet komen voor landbouwers die gedurende hun carrière geregeld in aanraking kwamen met pesticiden en nadien de ziekte van Parkinson ontwikkelden.

1. Is er in het kader van de milieugezondheidsdoelstelling ZZS voldoende aandacht voor het gebruik van pesticiden en de risico's daarvan voor omwonenden en consumenten, maar in de eerste plaats ook voor de belangrijkste risicogroep, de landbouwers zelf?
2. Zal de minister in het kader van de Vlaamse humane biomonitoringprogramma's vragen om extra aandacht te besteden aan gevaarlijke pesticiden?
3. Kan het Vlaams Steunpunt Milieu en Gezondheid ook een rol spelen in het nagaan van de gezondheidseffecten van pesticiden die in de Vlaamse landbouw gebruikt worden, met bijzondere aandacht voor de gevolgen op de gezondheid voor landbouwers, en dat in overleg met de FOD Volksgezondheid?

**Vlaams
Parlement**

4. Zal de minister in overleg met haar collega bevoegd voor Landbouw bekijken of aanbevelingen in verband met het gebruik van risicovolle pesticiden nog aangescherpt en beter opgevolgd kunnen worden?
5. Zal de minister in overleg met haar collega bevoegd voor Omgeving werk maken van een gebruiksverbod voor pesticiden die een risico inhouden voor de gezondheid van landbouwers en van andere betrokkenen? Zal dat geïntegreerd worden in het Pesticidenreductieplan, waar we nu al enige tijd op wachten?
6. Is de minister voorstander van schadevergoedingen voor landbouwers die in aanraking kwamen met pesticiden en nadien de ziekte van Parkinson ontwikkelden?

HILDE CREVITS

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN WELZIJN,
VOLKSGEZONDHEID EN GEZIN

ANTWOORD

op vraag nr. 225 van 31 januari 2024

van **MIEKE SCHAUVLIEGE**

1. De gezondheidsdoelstelling milieugezondheidszorg voorziet in samenwerking met andere beleidsdomeinen en beleidsniveaus rond milieugezondheid, ook in relatie tot Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS). Voor de Zeer zorgwekkende stofgroep die de pesticiden zijn, bestaat er het Nationaal Actieplan voor de Reductie van Pesticiden (NAPAN). Het 5-jarenprogramma van NAPAN heeft tot doel het gebruik van pesticiden en hun impact op het leefmilieu en de volksgezondheid te verminderen door middel van verschillende acties (opleiding, bewustmaking, regelgeving, ondersteuning, studies, enz.), gericht op zowel professionelen (landbouw, groensector, publiek en privaat) als particulieren. Er is daartoe een samenwerking tussen de federale overheid, de gewesten en de gemeenschappen, die binnen hun respectievelijke bevoegdheden bij de implementatie ervan betrokken zijn. Het is de federale overheid die bevoegd is voor de beroepsmatige blootstelling in de landbouw. Met betrekking tot gezondheid, volgt het Departement Zorg de blootstelling van de Vlaamse bevolking mee op, in het kader van de 5de cyclus van het Vlaams Humaan Biomonitoringprogramma. Daarnaast wordt de sensibilisatiecampagne "zonderisgezonder" ondersteund door de medisch milieukundigen van de Logo's.
2. De opeenvolgende Vlaamse humane biomonitoringsprogramma's (waarvan het eerste HBM-programma metingen heeft uit 2004) hebben telkens pesticiden in het programma opgenomen, waaronder "oude" pesticiden in sommige meetcampagnes. FLEHS IV, het laatste HBM-programma (2016-2020) waarvoor resultaten beschikbaar zijn toonde dalende waarden voor de oude persistente stoffen PCB's en DDT-metabolieten, géén daling voor de oude pesticiden beta-hexachloorcyclohexaan en oxychlordan en een stijging voor trans-nonachloor, terwijl deze oude stoffen intussen al lange tijd verboden zijn. Jongeren met meer landbouw in de buurt van de woonst (in een buffer van 2 km), hadden meer AMPA, het afbraakproduct van glyfosaat, in hun lichaam. Voor verschillende andere pesticiden werd dit verschil niet vastgesteld. In het najaar van 2018 werd in België de verkoop van glyfosaat aan particulieren verboden, nadat Vlaanderen al een gebruiksverbod had uitgevaardigd. Toekomstige metingen moeten uitwijzen of deze maatregelen voldoende effect opleveren. Ook in het huidige HBM-programma FLEHS V (2022-2027) zullen pesticiden worden opgenomen, met name glyfosaat en zijn afbraakproduct AMPA; 2,4-dichloorfenoxyazijnzuur; pyrethroïde pesticiden en chloorpyrifos naast bv de oude maar persistente organische verbindingen DDT en chlordan.
3. FLEHS V (binnen het huidige Vlaamse Steunpunt Omgeving en Gezondheid, 2022-2027) heeft 300 jongeren (leeftijd 14 tot 15 jaar) als onderzoeksgroep. De resultaten zullen dus niet rechtstreeks bruikbaar zijn voor het onderzoeken van de gezondheidseffecten bij Vlaamse landbouwers door gebruik van pesticiden, maar ze geven wel een indicatie van de blootstellingsituatie in Vlaanderen. Om een eventuele causale relatie te valideren (bv tussen pesticiden en de ziekte van Parkinson) zijn hoog kwalitatieve (bij voorkeur prospectieve) cohortestudies nodig aangevuld met bv in vitro onderzoek om een mechanistische verklaring van het oorzakelijk verband aan te duiden. Dit type onderzoek vergt gedetailleerde blootstellingsgegevens (waarbij naast milieumetingen humane biomonitoring in theorie wel een bijdrage kan leveren) en een voldoende grote studiegroep.

De blootstelling van landbouwers aan (potentieel) risicovolle stoffen en de eventuele gezondheidsgevolgen vallen buiten het preventieve Vlaamse gezondheidsbeleid en maken deel uit van de federale bevoegdheid Welzijn op het werk.

4. De minister treedt in overleg met haar collega bevoegd voor Landbouw, als een risico- en gezondheidsimpact inschatting uitwijst dat er mogelijk een probleem is/kan zijn. Het Departement Zorg staat ter beschikking om indien een pesticide wordt aangetroffen in de leefomgeving (lucht, water, bodem, stofdeeltjes, lokale voeding zoals onder meer moestuin en eieren) of in de mens, een risico- en gezondheidsimpact inschatting te maken op basis van de beschikbare informatie. Indien verontrustend, worden aangepaste adviezen gegeven en/of worden (bron)maatregelen geadviseerd of opgelegd. Daarbij wordt rekening gehouden met kwetsbare groepen (o.a. kinderen) en het voorzorgsprincipe.
5. Hetzelfde geldt voor de samenwerking met haar collega bevoegd voor Omgeving. De minister zal ook hier in overleg treden met haar collega bevoegd voor Omgeving, als een risico- en gezondheidsimpact inschatting uitwijst dat er mogelijk een probleem is/kan zijn. Het Departement Zorg staat ter beschikking om indien een pesticide wordt aangetroffen in de leefomgeving (lucht, water, bodem, stofdeeltjes, lokale voeding zoals onder meer moestuin en eieren) of in de mens, een risico- en gezondheidsimpact inschatting te maken op basis van de beschikbare informatie. Indien verontrustend, worden aangepaste adviezen gegeven en/of worden (bron)maatregelen geadviseerd of opgelegd. Daarbij wordt rekening gehouden met kwetsbare groepen (o.a. kinderen) en het voorzorgsprincipe.
6. Het voorzien van schadevergoedingen voor gezondheidsproblemen door beroepsmatige blootstelling in de landbouw is een federale bevoegdheid. In het kader van het NAPAN programma 2018-2022 werd een monitoring opgestart van de wetenschappelijke ontwikkelingen in verband met de chronische gezondheidseffecten van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (GBM). De resultaten werden in oktober 2021 gepubliceerd op Fytoweb (<https://fytoweb.be/nl/reductieplan/nadenkenontwikkelen/chronische-intoxicatie>). Men concludeert dat er een gering maar vrij consistent verband bestaat tussen de blootstelling aan GBM en/of insecticiden die bij dieren worden gebruikt en de ziekte van Parkinson.

Hoewel veel studies de hypothese dat een beroepsmatige blootstelling aan GBM het risico op de ziekte van Parkinson zou verhogen enigszins ondersteunen, bestaat er anderzijds een zeer brede consensus onder epidemiologen dat de nauwkeurigheid van de blootstellingsgegevens dringend moet worden verbeterd om een potentieel oorzakelijk verband tussen de ziekte van Parkinson en blootstelling aan GBM te kunnen bevestigen. Er wordt ook aangenomen dat verdere (prospectieve) cohortstudies van hoge kwaliteit nodig zijn om een dergelijk oorzakelijk verband te valideren. Er zijn aldus verdere inspanningen nodig zowel aan de blootstellingskant (epidemiologie, registratie van feitelijk gebruik) als aan de risicokant (alternatieve teststrategieën) om het probleem van het oorzakelijk verband tussen blootstelling aan GBM en de ziekte van Parkinson op te lossen.